

Ləman Həsənəli qızı Həsənova

AMEA Dilçilik İnstitutu, elmi işçi
lemanhesenova79@gmail.com

TURİZM TERMİNLƏRİNİN TEMATİK TƏSNİFATI

Xülasə

Turizm terminlərinin tematik bölgüsü müxtəlif şəkildə aparıla bilər. Daha çox yayılmış tematik bölgüsü turizm sahələri və turizm növləri əsasında aparılır.

Tematik bölgüdə ekoturizm terminlərini xüsusi qrup kimi ayırmaq mümkündür. Ekoloji turizm – ekoturizm turizm sənayesinin nisbətən yeni olan istiqamətlərindən biridir. Ekoturizm insanın ətraf mühitinə fəal təsirindən sonra daha böyük aktuallıq kəsb etməyə başlamış ikili səciyyə qazanmışdır. İnsallarda təbiətə

meyillik tarixən formalaşmış hadisədir. Təbiət elm ektotikası, rəngarəngliyi, müxtəlifliyi, mürəkkəb sistem yaradılması ilə özünə maraq oyadır.

Acar sözlər: *ekoturizm terminləri, turizm, terminlər, tematika, bölgü*

Thematic classification of tourism terms

Summary

In the thematic division, the terms ecotourism can be distinguished as a special group. Ecotourism - Ecotourism is one of the relatively new areas of the tourism industry.

Ecotourism has acquired a dual character, which has become even more relevant after the active impact of man on the environment. The tendency towards nature in human beings is a historically formed phenomenon. Natural science arouses interest in ectotics, diversity, diversity, and the creation of complex systems.

Key words: *ecotourism terms, tourism, terms, themes, distribution*

Turizm terminlərinin tematik bölgüsü müxtəlif şəkildə aparıla bilər. Daha çox yayılmış tematik bölgüsü turizm sahələri və turizm növləri əsasında aparılır.

Turizmdə turizm və reaksiya zonalarının yaradılması xüsusi önəm daşıyır. Turizm və rekreasiya zonaları insanların əyləncəsini, istirahətini, müalicəsini və sağlamlığını təmin edən, müvafiq turizm infrastrukturuna malik olan, xüsusi ekoloji, rekreasiya, tarixi, mədəni əhəmiyyət daşıyan təbiət və mədəniyyət komplekslərinin yerləşdiyi və təbiəti mühafizə, milli və mədəni irsi qoruma, gəncləri vətənpərvər ruhda tərbiyə etmə, maarifçilik, elmi və digər məqsədlər üçün istifadə olunan, regionların sosial-iqtisadi inkişafına kömək edən və müvafiq idarəetmə qurumlarına malik ərazilərdir. Turizm və rekreasiya zonaları turizm zonası, rekreasiya zonası, turizm və rekreasiya zonası formalarında yaradıla bilər. Bu halda bu birləşmələrin hər biri müəyyən tematik qrup yaradır.

Turizm və rekreasiya zonalarında müəyyən olunmuş tələblərə əməl etmək şərti ilə istirahət, əyləncə, rekreasiya, turizm fəaliyyəti, təbiəti qorunması milli-mədəni irsin saxlanması, elmi tədqiqat təlim tərbiyə, turizm statistkası və turist xidməti həyata keçirilir ki, bunların hər birinin özünün terminoloji bazası vardır.

Turizm və rekreasiya zonalarının ərazisində turizm və rekreasiya xidməti obyektləri, habelə turistlərə göstərilən xidmətlər, komplekslərinə daxil olan digər xidmət obyektlər yerləşir bu cür obyektləri adları da turizm terminologiyasının müəyyən tematik qrupunu yaradır. Ümumiyyətlə, turizm terminologiyasının tematik əsas qruplarından biri turizm obyektləri qrupudur. Bura mehmanxana, düşərgə, kottej, kempinq, turbüro, turdüşərgə və bir çox başqa terminlər daxildir.

Turizm və rekreasiya zonalarının ərazisində yerləşən və üzərindən tədrisməşq, turist cığıruları, turist marşrutları olur. Bu vahidlər də, turizm terminləri olub obyekt mövqeyini tutur.

Turizm və rekreasiya zonalarına aid sahələrə aşağıdakılar daxildir:

- arxeoloji, memarlıq abidələri və onların qalıqları müəyyən olunmuş zonalar;
- meşə fondu zonaları;
- dağ zonaları və s.

Turizm və rekreasiya zonaları müəyyən məqsədlərlə yaradılır. Turizm və rekreasiya zonalarında aşağıdakılara nail olunmalıdır:

- istehlakçıların təhlükəsizliyini təmin edilməsində;
- turizm, istirahət və rekreasiya üçün münbit şəraitin yaradılmasına;
- turizmin davamlı inkişafının və yerli sosial-iqtisadi layihələrdə turizm və rekreasiya zonalının iştirakının təmin edilməsi vasitəsilə regionlarda sosial-iqtisadi inkişafa və milli-mədəni irsin saxlanılmasına nail olunmasına;

- turizm köməyi ilə tarix və mədəniyyət abidələrini, nadir təbiət mənzərələrinin spesifik turist xidməti obyektlərinin, milli-mədəni irsin qorunmasının və təbliğin təmin edilməsinə;

- ətraf mühitin qorunması və ekoloji tarazlığın saxlanmasına şərait yaradan müxtəlif turizm növlərinin yaradılması və təbliğinə;

- turizm sahəsində statistikanın, marketinq və digər araşdırmaların aparılmasına;

- turizm bazarının tələbinə uyğun olaraq, turizm məhsullarının yaradılması və mövcud olan imkanların genişləndirilməsinə;

- Turizm və rekreasiya zonalarında turizm xidməti sahəsini yaxınlaşdırmaq məqsədi ilə nəqliyyat, kommunikasiya və informasiya vasitələrinin inkişaf etdirilməsinə;

- Turizm və rekreasiya zonalarında yeni iş yerlərinin yaradılması, əhəlinin sosial-iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması.

Turizm və rekreasiya zonalarında tətbiq edilən mühafizə rejiminin xüsusiyyətləri. Turizm və rekreasiya zonalarında mövcud olan təbiəti, tarix-mədəniyyət, şəhərsalma və memarlıq, təsərrüfat xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq, qanunvericiliyə uyğun olaraq, xüsusi mühafizənin ayrı-ayrı rejimləri tətbiq oluna bilər. Bu fəaliyyət zonalarına aşağıdakılar daxildir:

- Tarix və mədəniyyət abidələrinə və arxeoloji qazıntılara aid edilən, xüsusi mühafizə rejimi tətbiq olunan zonalar:

- milli parkların və qoruqların ərazisindəki turizm sahələri, təbiət abidələri və meşə örtüyü olan xüsusi müfəzilər rejimi tətbiq edilən zonalar;

- müalicə və rekreasiya zonalar;

- turist bazarlarının, qış dağ-xizək düşərgələrinin, istirahət mərkəzlərinin, sanatoriya və mehmanxanaların və ona bərabər tutulan yerləşdirmə obyektlərinin fəaliyyət göstərdiyi zonalar, o cümlədən kurortlar.

Turizm rekreasiya zonalarında müəyyən olunmuş qaydada elmi tədqiqatlar, mədəni-maarif, vətənpərlilik ruhunda təlim-təربiyə və sınaq-təcrübə tədbirləri keçirilə bilər.

Turizm və rekreasiya zonalarının elmi tədqiqat və marketinq-araşdırma fəaliyyəti. Turizm və rekreasiya zonalarına elmi tədqiqat rekreasiya məqsədi ilə istifadə olunan şəraitdə ekoloji, sanitar-epidemioloji vəziyyətin proqnozlaşdırılmasına, qiymətləndirilməsinə, səciyyəvi nadir təbiət və şəhərsalma, memarlıq komplekslərin elmi əsaslandırılmış üsullarla qorunmasına yönəldirilir.

Marketinq-araşdırma və proqnozlaşdırma fəaliyyəti ilə bağlı turizm və rekreasiya zonasının hər birində turizm informasiya mərkəzləri yaradılır. Həmin mərkəzlər vasitəsilə zonanın turizm və rekreasiya potensialın öyrənməsi, turist xidmətinin təşviqi həyata keçirilir və turizmin-məlumat bazasının yaradılması təşkil olunur.

Turizm və rekreasiya zonaları müvafiq turizm və rekreasiya zonası yaradıldığı gündən Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş müddətə kollegial orqan olan Şura yaradılır.

Kənar idarəçi turizm və (və ya) rekreasiya zonalarının idarə olunması üçün əqdlər bağlayır, zonada həyata keçirilən fəaliyyətlə bağlı marketinq işini və zonaya daxil olan obyektlərə mühafizə təşkil edir. Turizm növləri üzrə terminoloji sistemin qurulmasına xüsusi önəm verir. Ona görə də hər bir turizm dövrü müəyyən tematik qrupu təşkil edir.

Məsələn idman turizminə iki aspektən yaşamaq olar. Turizm dair ədəbiyyatda idman turizmi müxtəlif kateqoriyalı mənəə və çətinlikləri olan marşrutu, məsafəni dəf etməyi nəzərdə tutan turizm növünə deyilir. Zirvəyə, dağa qalxmaq, mağaraları gəzib keçmək, dərə və dolambaqlara səyahət idmanı turizmi sayılır. İdman turizmi ekstremal şəraitlə əlaqədardır. İnsan ekstremal şəraitdə çətinlikləri, təbii və süni maneələri dəf etməklə marşrutu başa vurmaldır. İdman turizmi idman növlərinə görə aşağıdakı kimi təsnif edilir:

- 1) piyada turizmi;

- 2) xizək turizmi;

- 3) dağ turizmi;

- 4) suturizmi;

- 5) speleoturizmi;

- 6) yelkən turizmi.

İdman turizmində istifadə olunan hərəkət vasitələrinə görə velosiped, at və avtomototurizm növləri fərqləndirilir. (1). İdmanla bağlı turizm həm də mahiyyətinə görə işgüzar turizmə yaxın növü vardır. Bu turizmi yarışlarda həm idmançı, həm də azərkeş, rəsmi nümayəndə jurnalist və s. kimi iştirakı nəzərdə tutulur. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, mötəbər yarışlara hazırlıq məqsədilə təşkil olunan, adaptasiya prosesini özünə birləşdirən təlim-məşq toplaşmaları, eləcə də oyunlarqabağı yoxlama yarışları turizm xidmətlərinin həyata keçirilməsi ilə reallaşır. Bu zaman otellərdə yerləşdirmə, qidalanmanın təşkili, həmçinin gəzməli yerlərlə tanışlıq, ekskursiya xidmətləri bilavasitə turizm təşkilatlarının xətti ilə yerinə yetirilir. Təsədüfi deyildir ki, qitə və dünya səviyyəli yarışların təşkilinə yerli turizm agentlikləri cəlb edilir.

Tematik bölgədə ekoturizm terminlərini xüsusi qrup kimi ayırmaq mümkündür. Ekoloji turizm – ekoturizm turizm sənayesinin nisbətən yeni olan istiqamətlərindən biridir. Ekoturizm insanın ətraf mühitinə fəal təsirindən sonra daha böyük aktuallıq kəsb etməyə başlamış ikili səciyyə qazanmışdır. İnsallarda təbiətə meyillik tarixən formalaşmış hadisədir. Təbiət elm ektotikası, rəngarəngliyi, müxtəlifliyi, mürəkkəb sistem yaradılması ilə özünə maraq oyadır.

Ədəbiyyat

1. Ü.T.Həsənova. Lənkəran Astara İqtisadi rayonunun turist-rekreasiya potensialı və onların istifadə istiqamətləri, s. 325.
2. S.Ə.Talıbov. Lənkəran Astara iqtisadi-coğrafi rayonunun rekreasiya-turizm ehtiyatlarından müalicə-sağlamlıq turizmində istifadə imkanları. Bakı Universitetinin Xəbərləri.
3. İlqar Hüseynov, Nigar Əfəndiyeva “Turizmin əsasları”, «Mars-Print» nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsi, 2007, səh.
4. S.Sadıqova “Azərbaycan dilinin terminologiyası”, Bakı, Elm, 2011.